

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เรเน เดส์การ์ตส์ (Rene Descartes) (1596-1650) ได้เสนอแนวคิดที่เรียกว่าทวินิยม (Substance Dualism) ซึ่งเขาเห็นว่าจิตไม่ใช่กายแต่เป็นสิ่งที่อยู่จริงเทียบเท่ากับกาย โดยที่ทั้งสองอย่างมีคุณสมบัติต่างกันคือ กายเป็นสิ่งกินที่ส่วนจิตเป็นสิ่งที่ไม่กินที่แต่ทั้งสองมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน แนวคิดแบบนี้ทำให้เกิดปัญหาว่าจิตมีคุณสมบัติแบบนามธรรมแล้วจะมีปฏิสัมพันธ์ต่อกายได้อย่างไร โดยมีนักปรัชญาหลายท่านพยายามที่จะเสนอแนวคิดเพื่อที่จะแก้ปัญหานี้ แต่ปรากฏว่าแนวคิดที่ได้เสนอมานั้นกลับทำให้เกิดปัญหาใหม่แทบทั้งสิ้น เช่น แนวคิดแบบอีพินอมีนอลลิซึม (Epiphenomenalism) ซึ่งเห็นว่าจิตกำเนิดมาจากกาย แต่ประสบปัญหาตรงที่ว่าแล้วจิตจะมีปฏิสัมพันธ์ต่อกายได้อย่างไร เมื่อมาถึงจุดนี้ทำให้แนวคิดทฤษฎีในเรื่องจิตกับกายที่เป็นแบบเอกนิยม (Monism) ได้รับความสนใจมากยิ่งขึ้นโดยมีรายละเอียดว่ามีสิ่งที่เป็นจริงอยู่เพียงสิ่งเดียวไม่ใช่สองสิ่งอย่างที่เคียดคิดกัน ซึ่งสามารถแยกได้ออกเป็นสองทฤษฎีใหญ่ ๆ คือ จิตนิยม (Idealism) กับ สสารนิยม (Materialism) สำหรับทฤษฎีจิตนิยมนั้นได้เสนอว่าความจริงมีอยู่เพียงสิ่งเดียว คือ จิต นอกนั้นเป็นสิ่งที่ถูกรับรู้โดยจิตที่เรียกว่าเป็น ideas โลกวัตถุต่าง ๆ นั้นมิได้มีอยู่จริงแต่มันเป็นเพียงกลุ่มของ ideas ต่าง ๆ เพียงแค่นั้น และการอธิบายจิตกับ ideas เหล่านี้ต้องใช้มโนทัศน์ในเรื่องของพระเจ้าเข้าไปเกี่ยวข้องด้วยเพื่อที่จะอธิบายว่า จิตกับ ideas มีความสัมพันธ์กันอย่างไร นักปรัชญาที่มีแนวคิดเช่นนี้และมีชื่อเสียงมากที่สุดคนหนึ่งคือเบิร์คเลย์ (Berkeley) (1685-1753) เนื่องจากทฤษฎีจิตนิยมจะมีทฤษฎีเกี่ยวกับพระเจ้ามาเป็นทฤษฎีสันับสนุน ทำให้ทฤษฎีนี้ไม่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป เพราะประสบปัญหาเรื่องการมีอยู่ของพระเจ้า

ทฤษฎีเอกนิยมที่ได้รับความสนใจจากอีกทฤษฎีหนึ่งคือ สสารนิยม ซึ่งสามารถแบ่งได้อีก 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ พฤติกรรมนิยม (Behaviorism) และทฤษฎีความเป็นสิ่งเดียวกันของจิตกับสมอง (Mind-Brain Identity Theory) (Heil, 1998 : 53) พฤติกรรมนิยมยังแบ่งได้อีก 2 ประเภทคือ พฤติกรรมนิยมแบบคลาสสิก (Classical Behaviorism) และพฤติกรรมนิยมเชิงตรรก (Logical Behaviorism) (Jacquette, 1994 : 36-42) การวิจัยที่เป็นการริเริ่มพฤติกรรมนิยมแบบ

คลาสสิกคือการวิจัยของพาฟลอฟ (Pavlov) (1927) โดยการให้อาหารสุนัขพร้อมกับสั่นกระดิ่งไปด้วย เมื่อทำเช่นนั้นนาน ๆ เข้าจะเปลี่ยนเป็นสั่นกระดิ่งเพียงอย่างเดียว ผลปรากฏว่าสุนัขน้ำลายไหล จึงมีการสรุปว่าสภาวะทางจิตคือการคิดถึงอาหาร (Food Expectation) โดยสังเกตจากการที่สุนัขน้ำลายไหลเมื่อมีการสั่นกระดิ่งการอธิบายแบบนี้ ได้มาจากความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งกระตุ้นและการตอบสนอง (Stimulus-Response Relation) ซึ่งก็คือพฤติกรรมนั่นเอง พฤติกรรมนิยมแบบคลาสสิกประสบปัญหาตรงที่ว่าเป็นทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมและไม่สามารถอธิบายจิตแบบการอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ได้อย่างสมบูรณ์ (Scientific Explanation) ว่าจิตคืออะไรและมีลักษณะอย่างไร

กิลเบิร์ต ไร (Gilbert Ryle) พยายามแก้ปัญหาพฤติกรรมนิยมแบบคลาสสิก ใน The Concept of Mind (1949) โดยเสนอการพิจารณาการแสดงออกทางอารมณ์ (Dispositions) อาจถือได้ว่าเป็นการอธิบายจิตแบบคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ได้เช่น เมื่อมีสิ่งกระตุ้นทำให้เกิดการเจ็บปวด ถ้าสังเกตพฤติกรรมอาจเห็นไม่ชัด (หรืออาจไม่มีการแสดงออกทางพฤติกรรม) แต่ถ้าพิจารณาการแสดงอารมณ์เจ็บปวด (เช่น การพิจารณาจากสีหน้า) จะเห็นได้ชัดกว่า และถือเป็นคำอธิบายจิตเชิงวิทยาศาสตร์ได้ แนวคิดแบบนี้ถือเป็นแนวคิดแบบพฤติกรรมนิยมเชิงตรรก ซึ่งเป็นแนวคิดที่ประสบปัญหาตรงที่เราสามารถแสดงอารมณ์ว่าเจ็บปวดได้โดยที่ไม่ได้ประสบสิ่งกระตุ้นที่ทำให้เกิดการเจ็บปวด

สำหรับทฤษฎีความเป็นสิ่งเดียวกันของจิตกับสมองนั้น แจ็คเควิต (Jacquette, 1994) จะเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า สสารนิยมเชิงทฤษฎีความเป็นสิ่งเดียวกันแบบเซนทรัล สเตท (Central State Identity Theory) ผู้วิจัยจะขอเรียกสั้น ๆ ว่า สสารนิยมแบบเซนทรัล สเตท ซึ่งมีแนวคิดสำคัญว่าสภาวะทางจิตเป็นสภาวะทางสมอง โดยเน้นบริเวณระบบประสาทส่วนกลาง (Central Nervous System) หรืออาจเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า สภาวะทางจิตคือเซนทรัลสเตท งานที่ริเริ่มเสนอแนวคิดสสารนิยมแบบเซนทรัลสเตท คือ "Is Consciousness a Brain Process?" ของ ยู.ที. เพลส (U.T. Place, 1956) และ "Sensations and Brain Process." ของ เจ.เจ.ซี. สมาร์ท (J.J.C. Smart, 1959) พัทนัม (Putnam, 1967) ได้วิจารณ์ว่า แนวคิดสสารนิยมแบบเซนทรัลสเตท ประสบปัญหา Multiple Realizability คือ ชนิดของสภาวะทางจิตมีมากกว่าชนิดของสภาวะทางสมองทำให้สภาวะทางสมองหนึ่ง ๆ ก่อให้เกิดสภาวะทางจิตที่หลากหลาย พัทนัมจึงมีแนวคิดว่า สภาวะทางจิตน่าจะเป็นสภาวะทางฟังก์ชัน (Functional State)

แพทริเซีย สมิท เชีร์ชแลนด์ (Patricia Smith Churchland) มีความเห็นว่่านักปรัชญา ก่อนหน้าเธออาศัยจินตนาการเป็นส่วนใหญ่ในการแก้ปัญหาปรัชญา โดยที่ไม่ได้มีความรู้ทางระบบประสาทดีพอ เชีร์ชแลนด์จึงสนใจงานทางสรีรวิทยาระบบประสาท พร้อมทั้งงานวิจัยทางจิตวิทยา และปัญญาประดิษฐ์ นำมาสร้างแบบจำลองจิตที่สามารถอธิบายสภาวะทางจิตได้ด้วยสภาวะทางระบบประสาท เชีร์ชแลนด์จึงเห็นว่าจิตไม่มีอยู่จริง มีเพียงสภาวะทางระบบประสาท

แบบจำลองจิตในทฤษฎีของแพทริเซีย สมิท เชีร์ชแลนด์ เป็นแบบจำลองจิตที่มีพื้นฐานมาจากข้อมูลทางระบบประสาทโซมาติก (Somatic Nervous System) หรือระบบประสาทภายใต้อำนาจจิตใจ (Voluntary) ซึ่งทำให้ชีร์ชแลนด์มีแนวคิดว่่า สภาวะทางจิตทั้งหมดสามารถอธิบายได้ด้วยการทำงานของระบบประสาท เมื่อมีความคิดเช่นนี้ทำให้ชีร์ชแลนด์ไม่เห็นด้วยกับทฤษฎีจิตแบบดั้งเดิม (Folk Psychology) ซึ่งเป็นแนวคิดที่เห็นว่ามนุษย์มีความเชื่อ ความปรารถนา และเจตนาในการกระทำ สิ่งเหล่านี้เป็นส่วนสำคัญและอธิบายไม่ได้ด้วยการทำงานของระบบประสาท เชีร์ชแลนด์จึงเสนอแนวคิดสสารนิยมแบบกำจัดทิ้ง (Eliminative Materialism) [ซึ่งเริ่มมีแนวคิดนี้มาก่อนแล้วใน "Mental Events and the Brain" (1963) และ "Mind-Body Identity, Privacy, and Categories" (1965)] ในความหมายที่ว่่า "สสารนิยม" หมายถึงแนวคิดที่มีรากฐานมาจากสรีรวิทยาระบบประสาท ส่วนคำว่่า "กำจัดทิ้ง" หมายถึง เป็นแนวคิดที่ต้องการกำจัดแนวคิดทฤษฎีจิตแบบดั้งเดิมทิ้งไป นักทฤษฎีจิตแบบดั้งเดิมส่วนใหญ่จะเห็นว่าแบบจำลองของชีร์ชแลนด์มีส่วนถูกอยู่บ้าง แต่ทฤษฎีจิตแบบดั้งเดิมก็มีความสำคัญหลายอย่าง ซึ่งไม่สามารถที่จะกำจัดทิ้งไปได้ โดยที่ยังไม่มีนักปรัชญาท่านใดทำการตรวจสอบอย่างละเอียดว่่า แบบจำลองจิตของชีร์ชแลนด์เป็นแนวคิดที่สามารถยอมรับได้หรือไม่ ภายใต้ทฤษฎีสรีรวิทยาระบบประสาทที่แบ่งระบบประสาทเป็น 2 ส่วน คือ ระบบประสาทโซมาติก และระบบประสาทอัตโนมัติ (Autonomic Nervous System) ซึ่งถือว่าเป็นประเด็นในปัญหานี้ เพราะว่าถ้าแบบจำลองจิตของ ชีร์ชแลนด์มีข้อบกพร่องจนไม่สามารถเป็นที่ยอมรับได้ ก็ไม่สามารถนำมากำจัดทฤษฎีจิตแบบดั้งเดิมทิ้งได้โดยปริยาย วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงมุ่งตรวจสอบข้อบกพร่องของแบบจำลองจิตในทฤษฎีของแพทริเซีย สมิท เชีร์ชแลนด์

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วิเคราะห์และประเมินข้อเสนอของแพทริเซีย สมิท เชีร์ชแลนด์ ในเรื่องจิตกับกาย

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยจะใช้หนังสือ *Neurophilosophy : Toward a Unified Science of the Mind-Brain* (1998) ของแพทริเซีย สมิท เชิร์ชแลนด์ ในการทำความเข้าใจแนวคิดของผู้เขียน พร้อมทั้งใช้เป็นหลักในการประเมิน

1.4 วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการวิจัยโดยจะแบ่งออกเป็นบทต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

บทที่ 1 เป็นบทที่กล่าวถึง ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

บทที่ 2 เป็นบทที่ทำการวิเคราะห์แนวคิดของเชิร์ชแลนด์ว่าทำไมไม่เห็นด้วยกับแนวคิดสสารนิยมแบบเซนทรัล สเตท และฟังก์ชันแนลลิซึม พร้อมกับวิเคราะห์ถึงที่มาและรากฐานของแนวคิดสสารนิยมแบบกำจัดทิ้งของเชิร์ชแลนด์ ซึ่งเป็นแนวคิดที่อาศัยข้อมูลจากทฤษฎีเทนเซอร์เน็ตเวิร์ค (Tensor Network Theory) ของเพลเลียนนิสซ์ (Pellionisz) และไลนัส (Llinas) แบบจำลองของการจำภาพของฮินตัน (Hinton) และซีจโนสกี (Sejnowski) และทฤษฎีสรีรวิทยาเกี่ยวกับความตั้งใจเห็นภาพของคริก (Crick) มาสนับสนุน

บทที่ 3 เป็นการประเมินแนวคิดของเชิร์ชแลนด์ จากข้อเขียนที่มีการโต้แย้งความคิดของเชิร์ชแลนด์เกี่ยวกับรูปแบบของแบบจำลองจิตที่เชิร์ชแลนด์นำเสนอ โดยไม่รวมข้อเขียนพวกนักทฤษฎีจิตแบบดั้งเดิมที่ยอมรับแนวคิดของเชิร์ชแลนด์ บางส่วนหรือทั้งหมด แต่มีการพยายามอ้างเหตุผลสนับสนุนว่า ทฤษฎีจิตแบบดั้งเดิมมีความสำคัญมากเพียงไร เพราะเป็นการยอมรับแนวคิดของเชิร์ชแลนด์ บางส่วนหรือทั้งหมดอยู่ก่อนแล้วโดยที่มิได้ทำการตรวจสอบแต่ประการใด ผลจากการวิเคราะห์พบว่า แบบจำลองจิตของเชิร์ชแลนด์ยังไม่สามารถอธิบายสภาวะทางจิตได้ โดยมีข้อบกพร่องหลายประการด้วยกัน กล่าวคือ แบบจำลองจิตของเชิร์ชแลนด์เป็นแบบจำลองรีฟลิกซ์ที่ไม่สามารถนำมาใช้อธิบายปรากฏการณ์ทางจิตได้ และไม่ได้เป็นมโนทัศน์แบบชนิดเชิงธรรมชาติ การทดลองแบบการทำลายสมองบางส่วน (Lesions) และพีอีที สแกนเนอร์ (PET Scanners) ยังไม่สามารถนำมาสนับสนุนแนวคิดของเชิร์ชแลนด์ได้ทฤษฎี

Psychoneuroimmunology ของมินคอฟฟ์และ เบเกอร์ (Minkoff and Baker, 1996) และตัวอย่างเรื่องเครื่องจับเท็จอาจแสดงให้เห็นได้ว่าสภาวะทางจิตไม่ใช่สภาวะทางระบบประสาท

บทที่ 4 บทสรุปและข้อเสนอแนะ

อนึ่ง ศัพท์เทคนิคที่ใช้ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้มีหลายคำที่ยังไม่ได้มีการบัญญัติเป็นภาษาไทย และยังไม่สามารถหาคำแปลที่มีความเหมาะสมได้ จึงยังคงใช้รูปศัพท์เดิมไปก่อน

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ช่วยให้เห็นข้อบกพร่องในการนำสรีรวิทยาของระบบประสาทมาเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาจิตกับกาย